

VZNIK ČESKOSLOVENSKÉHO BUDDHISMU

Jan Lípa¹, Ladislav Rozenský², Josef Dolista³

¹ *Univerzita Karlova, Praha, 1. lékařská fakulta; Middle West University, Inc. Prague, e-mail: jan.lipa@centrum.cz*

² *Univerzita Karlova, Praha, 1. lékařská fakulta; Česká zemědělská univerzita, Praha, Fakulta lesnická a dřevařská, e-mail: ladislav@seznam.cz*

³ *Univerzita Karlova, Praha, 1. lékařská fakulta; Univerzita Karlova, Praha, Husitská teologická fakulta, e-mail: josef.dolista@lf1.cuni.cz*

Abstract: In the Census, 6 817 people claimed Buddhism in 2001 and 6 101 in 2011. The aim of this text is to show, when and how Buddhism appeared in the Czech Lands in The Austro-Hungarian monarchy, as well as influenced by world-famous personalities, with mostly influence of German language area. Period texts and letters have been rediscovered to illustrate the research of this text. Buddha's teaching penetrated Europe during the 19th century. It reaches the lands of the Czech Crown mainly thanks to *Theosophical Society* as a *Neobuddhism*, which had an esoteric character based primarily on *Vajrayana*. His probably first practice since 1891 was a banker of German origin Gustav Meyrink. *Original Buddhism* also becomes an object of academic studies. From these foundations comes the study and practice of the first Czech Buddhists – František Drtikol, Rudolf Máša, Leopold Procházka or Květoslav Minařík and their students. It was originally a non-religious teaching in the Czech lands, and only in the late 1990s began to exhibit religious elements, which led to the registration of two Buddhist churches. It is reasonable to assume that the numbers of Buddhist followers will continue to increase.

Keywords: Gustav Meyrink, Lodge Zum blauen Stern, Neobuddhism, Vajrayana, František Drtikol

1 ÚVOD (BUDDHISMUS A NEOBUDDHISMUS)

Před více než sto lety se na území někdejšího Československa (Čech, Moravy, Slezska a Slovenska), v té době ještě začleněného do Rakousko-Uherské monarchie, začal šířit jeden z největších světových filosoficko náboženských systémů – buddhismus s jeho Čtyřmi vznešenými pravdami. V porevolučním Československu po roce 1989 získává na oblibě nejen díky své dlouhé tradici, ale mimo jiné i díky podpoře prezidenta Václava Havla. Vždy však, jak v době porevoluční, tak i v jeho začátcích u nás, byl záležitostí intelektuálů a intelektuálního prostředí.

Při Sčítání lidu, domů a bytů se České republiky (ČR) v roce 2001 přihlásilo k buddhismu 6 817 osob a v roce 2011 o 716 méně, 6 101 osob (zde nebyl zohledněn fenomén *Hnutí Jedi*, k nimž se v roce 2011 přihlásilo 15 070 obyvatel ČR a jež mělo pravděpodobně vliv na počet přihlášených buddhistů, neboť se z nich příznivci *Hnutí Jedi* rekrutovali). Připomeňme, že Česká republika má jen mírně se zvyšující stav populace, dnes kolem 10,5 mil. obyvatel. V současnosti jsou v České republice registrovány dvě buddhistické náboženské společnosti (z celkového počtu 41), *Buddhismus Diamantové cesty* registrován v roce 2007 a *Theravádový buddhismus* registrován v roce 2018. Kde se však v České republice toto 2500 let staré Buddhovo učení *Dharma* vzalo? Touto otázkou se také tento článek zabývá formou podrobného rozboru dobové literatury a záznamů.

Termín buddhismus vymezující věřící či lépe řečeno praktikující příslušníky jednoho ze světových náboženství vznikl mnohem později, než sama *Dharma* – Buddhovo učení, jak byl původně svými příslušníky po celá staletí nazýván. Buddha (Probuzený) Siddhárta Gautáma Šákja žil přibližně v letech 563–483 před n. l. Pozdější evropská expanze a způsob myšlení si však vyžádal označení nové, vycházející ze stejné terminologie, jaká byla použita pro jiná náboženství.

Slovo buddhismus, angl. *Buddhism*, bylo poprvé použito v roce 1801 v *Oxfordském slovníku angličtiny*, avšak teprve roce 1816 se objevuje ve formě *Buddhism* pouze v článku v časopise *Asiatic Journal*. V roce 1829 se v jazyce anglickém vyskytuje poprvé i v názvu knihy Edwarda Uphama *The History and Doctrine of Buddhism (Dějiny a doktrína buddhismu)*. Během 19. století začínají mniši různých buddhistických tradic hovořit o jediném panasijském buddhismu, aby odvrátili útoky křesťanských misionářů a koloniálních úředníků. Jeden z prvních pokusů sjednotit buddhismus učinil nikoli asijský buddhista, ale theosof plukovník Henry Steel Olcott (1832–1907) (Lopez, 2001).

S určitou mírou nadsázky tak můžeme říci, že buddhismus je starý pouhá dvě století. Buddhismus se do Evropy a na Západ dostává nejdříve prostřednictvím *Theosofické společnosti*. Tento buddhismus je nazýván *novobuddhismem*, *neobuddhismem* nebo také *theosofickým neobuddhismem*.

Buddhismus se během svého rozvoje vždy šířil pomocí několika významných faktorů, mezi něž patřily osobnosti, společenství a literatura. O počátcích a šíření buddhismu v našich zemích byla napsána celá řada většinou drobnějších, více či méně přesnějších, odborných publikací. Cílem této práce není pouze konstatovat historická fakta jako je vznik buddhismu u nás z *Theosofické společnosti*, ale také díky dnes málo známým, či zapomenutým (ať již dobovým či nově objeveným) zdrojům, ukázat, o jaký buddhismus v jeho začátcích v Zemích koruny České vlastně šlo. K tomu autoři využili především důkladného studia dobové literatury a zdrojů, které měli první českoslovenští buddhisté k dispozici, a jež jsou současnými vědci do značné míry přehlíženy.

2 BUDDHISMUS V EVROPĚ

„Buddhistické učené bádání“ (Bohn, 1920), „přineslo nám nauku Buddhovu dvojí cestou. Anglie, politický pán Indie, splnila svou největší misii, zprostředkovavši evropskému světu znalost posvátných řečí Indie, sanskrtu, páli a textů svátých knih védismu a buddhismu. Dala nám jižní buddhismus.“ „Rusko přineslo nám nauky tibetské a mongolské církve a její filosofii. Oba dva proudy splynuly v bádání německém“ (Bohn, 1920).

Románi poskytli nám své nejlepší ve Františku italského otce a francouzské matky, ale k probádání buddhismu přispěli jenom university francouzské. Na této vědecké práci mělo podíl Holandsko, které zabralo na Jávě starobuddhistickou zemi. Uhry, za pomoci badatele Sándora Csomy z Körösu, položily základy k ozřejmění tibetského buddhismu (Bohn, 1920). Zajímavé jistě je, že posledně jmenovaný Sándor Csoma Körösi (1784–1842) byl kolem roku 1820 patrně prvním novodobým buddhistou Západu, a ještě navíc právě lamaistickým. Ačkoli, „Šíření v oblasti filozofické začalo s Arthurem Schopenhauerem v roce 1819 a od té doby postupovalo pevným krokem. Ačkoli měl přístup jen k několika původním pramenům, Schopenhauer reprodukoval buddhistický systém myšlení od svých kantovských předchůdců s takovou přesností, že lze málem věřit, si jej pamatoval z minulých životů“ (Conze, 1997).

Do Evropy buddhismus proniká přibližně v polovině 19. století, kdy se zde postupně objevuje velké množství překladů buddhistických textů a studií o buddhismu. Díky nim vznikají první buddhistické společnosti a začínají se objevovat i první evropští buddhisté. Pravděpodobně první buddhistický text se dostal do Evropy díky Petru Velikému, který jej získal roku 1720. Text byl psán v tibetštině, již nikdo neuměl přeložit, poslal tedy text na Západ a knihovník francouzského krále Ludvíka XIV. jej identifikoval a přeložil jednu stranu. Friedrich Max Müller pracoval dvacet pět let na překladu kompletního zpracování staroindického spisu *Rgvéd* a od roku 1880 až do své smrti editoval řadu *Posvátné knihy Východu*. Značného významu zaujímá poema *Světlo Asie* (česky 1906) z pera sira Edwina Arnolda (1832–1904), která získala fenomenální úspěch. Již v roce svého prvního vydání, tedy v roce 1879, vyšlo i vydání druhé. Toto dílo přilákalo ke studiu buddhismu nejen řadu budoucích západních buddhistů, ale svým způsobem ovlivnilo i obrodu buddhismu v asijských zemích (zaujalo například Anagariku Dharmapalu natolik, že vytvořil organizaci, která se snažila obnovit buddhismus v Indii). Za své zásluhy o rozvoj buddhismu obdržel sir Arnold od krále Siamu (dnešního Thajska) Řád bílého slona (Lužný, 1997).

V Německu publikoval v roce 1860 Albrecht Webber překlad celého textu *Dhammapadam*, později získal velkou pozornost Hermann Oldenberg (1854–1920) a jeho kniha *Buddha; Jeho život, učení, společenství* z roku 1881, již ovlivnil také vídeňského rodáka Karl Eugen Neumanna (1865–1915), který čtenářům zpřístupnil velkou část pálijského kánonu. Oba měli velký vliv právě na československé čtenáře. Mezi ty nejslavnější patřil Němec Anton Gueth (1878–1957), který byl v roce 1907 ordinován pod mnišským jménem Nyanatiloka a jehož velmi důležitá kniha *Slovo Buddhovo; přehled buddhistických nauk podle pálijského kánonu*, byla v roce

1935 poprvé přeložena i do češtiny. Jedním z nejdůležitějších a nejaktivnějších evropských buddhistů byl německý neobuddhista Paul Dahlke (1865–1928), který spolu s pionýrem německého buddhismu Georgem Grimmem (1868–1945) ovlivnil i první buddhisty v českých zemích (Holba, 2010, 2014).

V Americe vyšla v roce 1894 kniha *Buddhovo evangelium* (česky 1995), která se rázem stala bestsellerem. Její popularita byla tak velká, že se dokonce používala jako učebnice buddhismu na Cejlonu. Jejím autorem Paul Carus (1852–1919), který se snažil sjednotit všechna hlavní náboženství, zvláště pak buddhismus a křesťanství. Do češtiny ji poprvé přeložil Rudolf Máša (1880–1954), ale již ji nevydal. Pro šíření buddhismu na Západě měla značný význam Theosofická společnost Heleny Petrovny Blavatské (1831–1891) a Henryho Steeela Olcotta (1832–1907).

Ačkoli tehdejší významné osobnosti ovlivňující duchovní život a jeho směrování u nás užívali také textů a zdrojů z anglo-jazyčného (či německo-jazyčného, resp. rusko-jazyčného) prostředí, sami v naprosté většině případů patřili k německy hovořícím příslušníkům střeoevropského regionu pocházejícím z Německa, Rakouska či Čech. Nejednalo se tak o záležitost států ani regionů, ale spíše jednotlivých měst, ve smyslu center, kde zmíněné osobnosti působili a kam jiní dojížděli. U nás to byly především Praha, České Budějovice, Brno či Přerov. Můžeme tak nacházet paralelu s šířením raného křesťanství na Západě či kolonizací (nejen našeho) území církevními řády a jejich kláštery ve středověku.

3 ČESKOSLOVENSKÉ LITERÁRNÍ ZAČÁTKY A AKADEMICKÁ STUDIA

První zmínky o buddhismu v našich zemích nacházíme v literatuře již koncem 14. století. Josef Kolmaš, ale i další, uvádí, že prvním překladem z buddhistického světa u nás byl v roce 1392 *Barlaam a Josaphat* z latiny od Tomáše Štítného ze Štítného (1335–1409) pojednávající o konverzi buddhistického prince Josaphata ke křesťanství. Roku 1400 byla přeložena kniha *Milion* od Marca Pola vydána roku 1410 a roku 1528 vyšla kniha *Panchatantra* v překladu Mikuláše Hodějovského z Hodějova (+1546) (Kolmaš, 1974).

U nás na sebe z myslitelů nechává působit filosofii indickou a také buddhismus František Čupr a v nové době Emil Svoboda. Ze spisovatelů si u nás vybírají látku z buddhismu mezi jinými Jaroslav Vrchlický, Julius Zeyer a Anna Marie Tilschová (Lesný, 1927).

V roce 1904 vychází kniha *Buddhismus* od Dr. Aloise Langa, která se sice sama nestala významným literárním počinem, dle Máši „mnoho světla nepřinesla“ (Máša, 1921), ale vzbudila vlnu zájmu a kritiky, vedoucí k vydání dalších knih. S ní pak začíná nejen nové století, ale také nové období literatury o buddhismu. „Tato kniha byla sepsána na základě sekundárních pramenů, především vycházela z knih významného německého indologa Hermanna Oldenberga, ale podávala značně zkreslený obraz buddhismu založený na Langových neadekvátních filosofických interpretacích“, tvrdí Honzík (2014). Avšak sám Lang si nedokonalost svého díla,

stejně jako jeho nesporné prvenství, dobře uvědomoval. V předmluvě své knihy uvádí: „Opíraje se o výsledky zkoumání odborných znalců (viz v přídatku literaturu dokladů a pramenů), pokouším se studii touto vystihnout pravou podstatu starého, původního buddhismu způsobem prostým a přístupným, abych rozšířil správný názor o něm v širších vrstvách našich. Sleduje tedy práce tato především účely popularizační. Tím řečeno všechno! Když naši čeští odborníci o tematě tak důležitém mlčí, nelze, myslím, zazlívát, když se ozve diletant...“ (Lang, 1904).

Současně je nutno doplnit Honzika (2014): Lang čerpá i z děl dalších významných indologů a buddhistů té doby, cituje nejen Oldenbergova *Buddhu*, ale i Kernův *Buddhism*, Kern–Jakobiho *Der Buddhismus*, Paul Carusovo *Buddhovo evangelium*, či Ščerbatskojského *Teoria poznania i logika po učeniu pozdnějších buddhistov* apod. Ačkoli kniha vzbudila vlnu kritiky již ve své době, československé prvenství jí již zůstane. V rocích 1906 a 1907 vychází báseň Edwina Arnolda *Světlo Asie*, přeložená Františkem Prachařem. Touto knihou „vzbuzen byl v naší veřejnosti o buddhism opravdový zájem“ (Máša, 1921).

Studium buddhismu v Československu je však také úzce spjato s religionistikou, orientalistikou, indologií, sinologií či tibetanistikou. Za zakladatele české religionistiky je obecně pokládán Otakar Pertold. Používal příklady z buddhismu i při výkladu obecně religionistických témat. Spolupracoval s Vincentem Lesným, který napsal první, dodnes podnětnou, rozsáhlou českou religionistickou knihu věnovanou buddhismu. Jako příklad autorů další generace lze uvést Ivo Fišera. Podrobněji se buddhismem zabýval filosof Zbyněk Fišer, pišící též pod jménem Egon Bondy. V roce 1968 mu vyšel životopis Buddhy. Ze současných religionistů buddhologů je nutno připomenout tibetanistu a sinologa Josefa Kolmaše, či dalšího odborníka na tibetský buddhismus Luboše Bělku z brněnského Ústavu religionistiky. Na pomezí buddhistických a religionistických postojů se pohybují dva čeští buddhologové jogín Karel Werner (Anglie) a praktik theravády Mirko Frýba (Švýcarsko) (Štampach, 1998).

Ačkoli první text o buddhismu přeložil již Tomáš Štítný ze Štítného, skutečný zájem o orientalistiku a buddhismus však začal mnohem později. Je nutno připomenout osobnosti tyto alespoň jmenovitě: František Čupr (1821–1881), Moriz Winternitz (1863–1937), Rudolf Máša (1880–1954), Vincenc Lesný (1882–1953), Otakar Pertold (1884–1965), Oldřich Fris (1903–1955), Pavel Poucha (1905–1986), Miloslav Krása (*1920), Lumír Jisl (1921–1969), Otakar Nahodil (1923–1995), Dušan Zbavitel (1925–2012), Karel Werner (*1925), Ivo Fišer (1929–2004), Egon Bondy (Zbyněk Fišer, 1930–2007), Jaroslav Bařínka (*1931), Vladimír Miltner (1933–1997), Josef Šrám (*1933), Josef Kolmaš (*1933), Jaroslav Vacek (1943–2017), Jan Filipický (*1943), Jiří Holba (*1952).

4 THEOSOFICKÁ SPOLEČNOST A BUDDHISTICKÉ SPOLEČNOSTI

Významnější podíl na šíření buddhismu v Evropě než samotné koloniální mocnosti, jakými byly např. Velká Británie či Francie, měla *Theosofická společnost*

sestavající z jednotlivých osobností a badatelů s mezinárodní účastí. Buddhismus se tak do Evropy a na Západ dostává prostřednictvím *Theosofické společnosti*. Tento buddhismus je nazýván *novobuddhismem*, *neobuddhismem* nebo také *theosofickým neobuddhismem*. Zájem o theosofii (zkoumání možností, jak dospět k vnitřnímu zření Boha a ke znalosti všech souvislostí), západní esoterismus a náboženství Východu vedl Rusku Helenu Petrovnu Blavatskou (1831–1891) spolu s Američanem Henry Steel Olcottem v New Yorku v roce 1875 k založení *Theosofické společnosti*. Při pátrání po okultní moudrosti se Blavatská údajně setkala v Tibetu s vyššími duchovními bytostmi, tzv. *mahátmy* (velkými mistry, velkými dušemi). Ti jí pak zprostředkovali přístup do duchovního světa, jímž byl pak celý život Blavatské řízen. *Mahátmové* se údajně také podíleli na vzniku její spisů. Roku 1879 přesídlila *Theosofická společnost* do Indie, do Adyaru u Madrasu. Toto přesídlení s sebou neslo důraz na přechod od spiritismu k buddhismu, a zvláště, po smrti Blavatské, pak k hinduismu. Přetrvával samozřejmě zájem i o kabalou a jiné esoterní nauky. Hnutí se rozšířilo asi na 25 tisíc příznivců a sekce této společnosti vznikly asi v 60 státech celého světa (Vojtíšek, 1998).

Kromě zakladatelů *Theosofické společnosti* Heleny Petrovny Blavatské a Henryho Steeela Olcotta měli na vývoj theosofie na našem území vliv také pozdější vedoucí společnosti Annie Besantová (1847–1933) a Charles Webster Leadbeater (1854–1934), ale také vídeňský Žid Friedrich Eckstein (1861–1939), či Němec Franz Hartmann (1838–1912). První pobočka *Theosofické společnosti* na našem území vznikla kolem Gustava Meyrinka v roce 1891 jako pobočka vídeňské *Theosofické společnosti*.

Klíčovou událostí v šíření buddhismu prostřednictvím literatury bylo založení *Páli Text Society* v Londýně roku 1881. U zrodu této významné organizace, která působí do dnešních dnů, stál Thomas William Rhys-Davids (1843–1922), autor mnoha překladů z páli (například *Džátaky*, *Otázky Milindovy*, *Dígha nikája*). Za své největší dílo považoval pálijsko-anglický slovník, který však během svého života nestačil dokončit. Druhou významnou postavou *Páli Text Society* byla jeho žena Caroline Augusta Foley Rhys-Davids (1858–1942), vynikající překladatelka a editorka řady *Posvátné knihy buddhistů*, kterou začala společnost vydávat v roce 1895 (Lužný, 1997).

Ovlivněn teosofickým hnutím, na podnět Olcotta, založil v Kalkatě roku 1891 (jako obranu buddhismu před expanzí křesťanských misí) buddhistický mnich Anagarika Dharmapala (1864–1933) misijně orientovanou *Maha Bodhi Society*, jejíž pobočky působily v řadě západních zemí, včetně Československa, především však v Německu a Velké Británii. „V roce 1891 byla Ceyloně založena *The Mahabodhi Society*, jejímž hlavním cílem bylo zavést buddhismus opět do Indie a vrátit buddhistům chrám vystavěný na místě, kde Buddha podle tradice nabyt osvěcení. Chrám tento dal v roce 1874 barmský král opravit, ale zemřel nedokončiv svého díla. Anglická vláda věnovala sice značný obnos na dokončení prací, ale vrátit chrám ten buddhistům moci neměla a dodnes jim nenáleží“ (Lesný, 1927).

V roce 1903 v Lipsku vznikl Buddhistský misijní spolek v Německu (*Buddhistischen Missionsverein in Deutschland*) a v roce 1906 se přejmenoval na *Buddhis-*

tickou společností Německa (*Buddhistische Gesellschaft in Deutschland*). Vůdčí postavou této organizace byl Karl Siedenstiicker (1876–1936). V roce 1924 vzniklo v Berlíně-Frohnau první buddhistické středisko tohoto druhu na Západě (Lesný, 1927).

V roce 1912 byl v Halle založen *Spolek pro buddhistický život*, jemuž ani nešlo tolik o rozšíření kulturně-historických a jazykových vědomostí buddhistického Východu, jako spíše o „zavádění buddhistických pravd a etických zásad buddhistických v praktický život“ upřesňuje Lesný (Lesný, 1927). K tomuto hnutí se hlásil i Paul Dahlke. První buddhistický chrám v Evropě byl otevřen v roce 1915 v Rusku, na jehož území přetrvával buddhismus historicky. U zrodu chrámu stál významný ruský buddhista, burjatský lama Agvan Doržijev. Chrám se nazýval *Buddhistický dům* (*Buddhistische Haus*) a otcem tohoto projektu byl výše uveden berlínský lékař Paul Dahlke (1865–1928). Ve stejné době si v Německu získal značnou popularitu Georg Grimm (1868–1945), který se snažil obnovit původní podobu Buddhova učení a pro tento směr razil pojem „starý buddhismus“ (*Altbuddhismus*). Se značným ohlasem se setkala jeho kniha *Buddhovo učení – náboženství rozumu* (1915). Ve dvacátých letech minulého století také vzniká v Berlíně *Obec Buddhova* (*Gemeinde um Buddha*), v jejímž čele stál Martin Stienke (1882–1966), berlínský bankéř, který se stal v roce 1933 v Číně buddhistickým mnichem a získal jméno Tao Chün (Lužný, 1997).

Z prostředí teosofie vznikla na Britských ostrovech nejproslulejší buddhistická organizace v Evropě *Buddhistická společnost* (*The Buddhist Society*). U jejího zrodu stál angličan Christmas Humphreys (1901–1983), muž, který neoddělitelně patří k dějinám buddhismu ve Velké Británii. V roce 1924 pod jeho vedením vznikla v rámci Theosofické společnosti *Buddhistická lóže* (*The Buddhist Loge*), která se v roce 1943 osamostatnila a působí dodnes (Lužný, 1997). Pro šíření buddhismu v USA, ale i v dalších západních zemích, měl značný význam *Světový parlament náboženství* (*World's Parliament of Religions*), který se uskutečnil v Chicagu roku 1893 (Lužný, 1997).

První buddhistická organizace v USA, *Buddhistická misie Severní Ameriky* (*Buddhist Mission of North America*), byla tedy určena především pro japonské přistěhovatele. Vznikla v San Francisku roku 1899 a značnou dobu hrála roli etnického střediska. Tato organizace změnila v roce 1942 název na *Buddhistické církve Ameriky* (*Buddhist Churches of America*) a je dnes největší americkou organizací japonské tradice džódó šinšú, založené na uctívání buddhy Amidy (Amitábhya). První buddhistická organizace ve Velké Británii byla založena už v roce 1907 pod názvem *Buddhistická společnost Velké Británie a Irska* (*The Buddhist Society of Great Britain and Ireland*). Zanikla v roce 1924 (Lužný, 1997).

5 PRVNÍ ZÁPADNÍ MNIŠI A PŮVODNÍ A ESOTERNÍ BUDDHISMUS

Prvním západním buddhistickým mnichem bývá uváděn Brit Gordon Douglas, jehož životní osudy nejsou příliš známé. Mnichem se stal 1899, kdy také získal jmé-

no Bhikkhu Ashoka. Později Charles Henry Allan Bennet (1872–1923), který se původně orientoval spíše okultisticky, se však pod vlivem četby *Světla Asie* sira Aralda rozhodl, že odjede na Srí Lanku. V roce 1901 byl na Barmě ordinován a dostal mnišské jméno Ananda Metteyya (Lužný, 1997).

Zcela jistě nejvýraznějším německým buddhistou je však Nyanatiloka (1878–1957), jehož původní občanské jméno bylo Anton Walter Florus Gueth. Ovlivněn Theosofickou společností se rozhodl odjet do Asie a stát se buddhistickým mnichem. V roce 1903 tento Němec, do té doby věhlasný houslový virtuos, obdržel nižší mnišskou ordinaci a o rok později se stal buddhistickým mnichem théravádové tradice. Je autorem mnoha knih, mezi nimiž je nejznámější *Slovo Buddhovo* z roku 1906 (česky 1935 a 1993), ale také vůdčí postavou evropských buddhistů na Srí Lance. V roce 1954 se spolu s Nyanaponikou (viz níže) účastnil šestého buddhistického koncilu v Barmě (Lužný, 1997).

Asi nejvýznamnějším Nyanatilokovým žákem byl další z německých mnichů, Nyanaponika (1901–1994), autor knihy *Jádro buddhistické meditace* (česky 1995). Tento mnich se pak na konci šedesátých a v sedmdesátých let účastnil „druhé vlny“ šíření théravády v Evropě. Narodil se jako Siegmund Feniger v Králové Huti ve Slezsku v rodině židovského obchodníka. V roce 1936 připlul na Srí Lanku, kde ještě téhož roku získal nižší ordinaci a následující rok se stal bhikkhuem. Za II. světové války byl převezen do internačního tábora, stejně jako Nyanatiloka. Tam se spřátelil s dalším krajanem Lamou Anagárikou Góvindou (1898–1985), kterého ordinoval Nyanatiloka ve dvacátých letech. Jejich přátelství pak pokračovalo po celá léta občasnou výměnou dopisů a setkáním v Evropě v roce 1972, až do smrti Lamy Góvindy v roce 1985 (Trávníček, 2002).

Nyanatiloka se zúčastnil přípravy a zahájení zmíněného šestého buddhistického koncilu v Barmě, kde se také setkal s jedním z nejvýznamnějších meditačních učitelů dvacátého století, barmským mnichem Mahási Sayadó (1904–1982), pod jehož vedením prošel velmi úspěšným intenzivním meditačním výcvikem. Významnou událostí v Nyanaponikově životě bylo založení *Buddhist Publication Society* (BPS) v roce 1958 (Trávníček, 2002). První buddhistická mniška pocházela také z Německa. Byla jí původně pianistka Elsa Buchholz, dcera berlínského bankéře, která v roce 1926 přijala mnišské jméno Uppalavanna. Také první český buddhistický mnich Nyanassatta Thera (1908–1984), jehož světské jméno bylo František Novosad, byl ordinován v roce 1938 u Nyanatiloky. Novosad tak učinil s finanční podporou od Leopolda Procházky (1878–1944) (Trávníček, 2002).

„Z původní pozitivistické nauky Buddhovy zbylo nám ovšem velmi málo, neboť nakupily se na ní během věků pod vlivem starších škol indických (Sankhja a Joga) odchylné názory filosofické a vlivem učení joginského hlavně názory esotérní, které vnesly do původního buddhismu směr naprosto protichůdný. Tak vyvinuly se vedle zdegenerovaného, modlářského buddhismu, který stojí k nauce Buddhově v podobném poměru jako katolicism ku křesťanství, dva mohutné, značně protichůdné směry, nichž jeden vykládá buddhism jako nauku esotérní, obestřenou záhadami života záhrobního a připouštějící i staré učení indické o putování duší známé u Upanišad a z Jogy, kdežto druhý, opírající se o zásady obsažené v jižní sbírce pi-

semnictví buddhistického, zvané ‚*Tipitakam*‘, hledá původní k závěru, že učení, které Buddha hlásal, nemá nic společného s naukami esotérními a vědami hermetickými, nýbrž, že jeho jediným účelem jest, vésti člověka mravními zásadami k samostatnosti myšlení a jednání a vypěstiti v něm mravní charakter, opřený o sílu poznání, či jinak řečeno, o sílu vlastního nezlomného mravního přesvědčení, vyplývajícího z poznání pravdy“ (Máša, 1921). Máša o buddhismu severním, *mahájáně* a *vadžrajáně*, mluví jednoznačně jako o „esotérním buddhismu“. Tento střet charakterizoval tehdejší buddhistickou veřejnost, kdy studium buddhismu vycházelo především z původního buddhismu (Pertold, Máša, Lesný, ale i praktik Procházka), zatímco mladší praktici z esotérního (světoznámý fotograf František Drtikol (1883–1961), či Květoslav Minařík (1908–1974)). Na okraj je nutno dodat, že *hínajána* principiálně odmítá *vadžrajánu*, ale *vadžrajána* pracuje i s *hínajánovou* praxí, což se později stalo kořenem neshod mezi Procházkou a Drtikolem. Zde můžeme spatřovat kořeny ovlivnění Drtikola a Minaříka Lamou Kazi Dawa-Samdupou (1868–1922), jeho žákem – Walterem Yeeling Evans-Wentz (1878–1965) a jejich knihami, které obsahovaly stará buddhistická učení. Tyto knihy přeložil Drtikol do češtiny, praktikoval a učil svoje žáky.

6 ZAKLADATEL ČESKOSLOVENSKÉHO BUDDHISMU A DRUHÁ VLNA THEOSOFIE

Koncem 19. století přinesl baron Adolf Leonhardi (1856–1908) na naše území, nejprve do Českých Budějovic, následně i do Prahy, první novodobou podobu praktického esotérního duchovního života. Ačkoli duchovní cvičení a na jejich základě i duchovní život byla po staletí praktikována za zdmi klášterů, v této podobě sice aj zůstala, avšak do jaké míry, lze jen těžko soudit, neboť tyto zdi z praktických důvodů nepřekračovala. Pokud se tak stalo, následovala persekuce ze strany inkvizice a tato profanace byla okamžitě likvidována. Možná i proto, a ze zažitého strachu, zůstával duchovní život vyjma exoterní formy katolické víry dlouho pouze v rysech esotérních, skrytých a skrývaných, většinou tajných, někdy i pod pohružkou ztráty života. Přelomovým rokem pro příchod praktické esoteriky do zemí Koruny české byl rok 1891 a založení *Zum Blauen Stern*, pražské pobočky vídeňské theosofické společnosti. V této lóži byl nejen výše zmíněný baron Leonhardi, ale například také v Praze žijící pozdější spisovatel, mystik a buddhista Gustav Meyrink (1868–1932), vlastním jménem Meyer, Jaroslav Vrchlický, Julius Zeyer, básnická hvězda přelomu století Emanuel Lešetický z Lešehradu, či Karel Weinfurter. Tato lóže začínala právě buddhismem a její pozdější napojení na křesťanského mystika Friedricha Mailändera (Nakonečný, 1995) pak byla první možností setkat se s praktickým návodem na duchovní cvičení a praktický duchovní život.

Ačkoli prošla později svým vývojem a oddělením německé větve Steinerovy *Antroposofie*, či proklamací Krishnamurtiho coby spasitele světa poněkud utrpěla, dlouho představovala patrně nejvlivnější možnost, jak přijít do kontaktu s návody k praxi buddhismu a duchovnímu životu obecně. A právě v *Theosofické společnosti*

se prvními takovými postupy seznámil i František Drtikol, neboť theosofové byli častými hosty v jeho prvním ateliéru po roce 1910.

6.1 Gustav Meyrink – zakladatel československého buddhismu

Samotný československý buddhismus vycházel z teosofie, hermetismu, jógy a *vadžrajány*. Gustav Meyrink psal v roce 1893 Juliu Zeyerovi: „I já se prostřednictvím ducha propracoval k esoternímu buddhismu a v každém případě jsem seznal, což je nám všem jasné, že v něm lze nalézt více perel než kde jinde“ (Kalač, 2015). Meyrink, především skrze své knihy, ale také přes Drtikola a jeho žáky, ovlivnil celé další generace hledajících a duchovně usilujících. Ať už to byl Květoslav Minařík nebo další desítky lidí v Československu.

Weinfurter ve svých pamětech dokládá zaměření *Theosofické společnosti* na buddhismus: „Místo křesťanství propagovala H. P. Blavacká buddhismus, který se proto na Západě dosti rozšířil“ (Weinfurter, 1933) a dále aj: „...vlivem spisů Blavacké, která prohlásila mnohokrát, že křesťanství je náboženství méněcenné – ba bezcenné a že jen buddhismem lze dosáhnouti nejvyšších cílů“ (Weinfurter, 1933).

Lesný (1927) dodává: „Ovšem základy Theosofické společnosti nejsou zbudovány na starém buddhismu. Helena Blavacká prohlašovala, že pravý buddhismus je znám jako tajná nauka jen zasvěcencům. Ve svých spisech čerpala hlavně z pozdějšího buddhismu a proto má učení theosofické onen mystickookkultní ráz“.

„Drtikol správně pochopil cestu bdělého vědomí hlásanou Meyrinkem a ovlivněn zmíněnou buddhistickou literaturou učil ji své četné žáky“ (Scheufler, 1992). Existují dokonce doposud nepotvrzené domněnky, že roku 1927, stejně jako Meyrink, přijal aj Drtikol Trojí Útočiště a stává se tak oficiálně buddhistou (Savický, 1993). Potom by se ovšem již nemuselo jednat o *neobuddhismus*.

Meyrink znal nejen význam „bdění“, tj. *sati*, ale také *sušumnu*, tedy *kundaliní-jógy*. Meyrink „postupně poznává, že Zakuklenec, jehož popisuje a s nímž se jako s duchovním idolem ztotožňuje ve svých dílech, stojí v člověku zpřímá, že je naší míchou, naší *sušumnou*, a stojí-li člověk křivě, v takovém případě je od Zakuklence oddělen a nekryje se s ním“ (Bor, 2002). „Meyrink často cituje Buddhu, sebe považuje za buddhistu severního směru“ (Bor, 2002). To vše dokládá nejen vliv hermetismu na začátky buddhismu v Československu, ale i to, že náš buddhismus z hermetismu (esoteriky) přímo vycházel a jeho kořeny, i přes protest Rudolfa Máši, či Leopolda Procházky, jsou právě v onom Meyrinkově „esoterním buddhismu“ (Máša, 1921).

„Vadžrajánám bylo považováno za učení tajné a hodící se pouze pro úzký kruh zasvěcenců“ (Lesný, 1948). A teosofie, která tuto formu buddhismu přinesla, bývá často řazena pod hermetismus (Štampach, 2004). Jistě není třeba dodávat, že právě *vadžrajána* je tím esoterním buddhismem. Ostatně důkazem může být (vedle Drtikolova překladu knihy *Bardo Thedol* vydané Aloisem Trčkou v roce 1938 aj další jeho překlady *Jógy Velkého symbolu* a *Jógy prázdnoty* z knihy Evans-Wentze *Jóga a tajné učení Tibetu*, vydané roku 1938 v Universalii) i v češtině doposud nevydaný

překlad Františka Drtikola knihy *Buddhistická mystéria* (neboli *Diamantové plavidlo*, čili právě *Vadžrajána*) od Helmutha von Glasenapp. Právě Drtikolův buddhismus byl buddhismus severní, a nejen to, mezi Meyrinkem a Drtikolem nacházíme kromě pokračování ve stejné větvi buddhismu řadu dalších životních paralel, včetně závěti o věcech posmrtných (Lípa a Dolista, 2018).

6.2 Druhá vlna theosofie

Alois Koch (1860–1904) založil 28. září 1897 nový oficiální Theosofický spolek v Praze, který měl 29 zakládajících členů. Ještě před jeho vznikem vydával Koch revue *Lotus*, které pak plnilo funkci spolkového orgánu. Důležitými postavami spolku byli také Václav Procházka, který přeložil *Bhagavadgítu*, Otakar Griese působící v Přerově a Brně a vydávající časopis *Lucifer* (stejně se jmenoval i časopis Blavatské), pražský autor, překladatel a vydavatel Josef Štětka se svým magazínem *Světlo*, theosofka a překladatelka Pavla Moudrá (1861–1940) či druhý předseda spolku Jan Bedrníček (1878–1940). Od devátého ročníku, v roce 1906, byl časopis *Lotus* přejmenován na *Theosofickou revue* a začaly se v něm objevovat i články Rudolfa Steinera. Theosofický spolek v Praze po schválení úřadů na valné hromadě v říjnu 1908 přijal nové stanovy a transformoval se v Českou společnost theosofickou v Praze, sekci Theosofické společnosti v Adyaru.

Hartmannův vliv tou dobou vystřídal vliv Steinera. Ten pak založil v roce 1913 *Antroposofickou společnost*, do níž přešla část členstva. Vedle toho vznikl i u nás, po vzoru Besantové, *Řád Hvězdy Východní*, jehož účelem bylo připravit se na příchod Spasitele, indického chlapce Krishnamurtiho. Mezi přednášejícími se po válce objevila i taková jména jako Emanuel Rádl, Alexandr Batěk či Otakar Pertold, dále Josef Štětka, Karel Weinfurter, Jan Šimsa nebo Norbert Čapek, zakladatel *Unitarie*. V roce 1922 byl časopis opět přejmenován na *Lotus*. Užší kroužek pražských theosofů v té době studoval Weinfurterův *Ohnivý keř* (1923), který před tím vycházel ve Spiritistické revue. V roce 1925 se konečně na popud brněnské pobočky celá česká sekce odloučila od adyarského ústředí a osamostatnila. Příznivci Krishnamurtiho vytvořili *Společnost přátel Krishnamurtiho* a *Česká společnost theosofická* se 9. října 1927 úředně přejmenovala na *Společnost pro mystická studia*, čímž u nás kontinuální činnost theosofické společnosti skončila (Sanitrák, 2008).

V roce 1929 Weinfurter zakládá *Psyché – Spolek praktické mystiky*, jež již nepůsobí esoterně, ale přijímá tisíce hledajících a přispívá k obrazu tehdejšího českého národa coby jednoho z nejduchovnějších v Evropě. To má ovšem za následek útlum zájmu o buddhismus, který ve 30. a 40. letech 19. století přetrvává také díky Drtikolovi v *Universalii*, společnosti československých hermetiků. Po II. světové válce podobnou úlohu přebírá *Unitaria*, náboženská společnost československých unitářů. Přesto však nadále zůstává v okolí Drtikola a jeho žáků, a později také v okolí Minaříka. Za komunistické éry byli čeští unitáři vybráni jako organizace, v níž měli žít členové některých jiných, zakázaných náboženských společností. Od 60. do 80. let 20. století byla pražská obec unitářů místem hojně navštěvovaných přednášek autorů, kteří jinde publikovat nemohli (Štampach, 2008).

7 ZÁVĚR – ČESKOSLOVENSKÁ BUDDHISTICKÁ TRADICE

Ačkoli první zmínky o buddhismu u nás nacházíme již ve středověku a později v 19. století pak zejména ve vědeckém díle Františka Čupra a dalších orientalistů, buddhismus vyžaduje a je doslova podmíněn vlastním úsilím o dosažení spásy, nirvány, úsilím, k němuž nestačí pouhé studium či romantický zájem. Prvním praktikem, který toto splňoval, byl Gustav Meyer (později Meyrink) v rámci *Theosofické společnosti* založené roku 1891 v Praze. Později se však od buddhismu odklonil a vrátil k němu až časem.

Rudolf Máša (1880–1954), který byl členem *Československé obce buddhistické* (sídlicí v roce 1923 v Oldřichově 5, Praha – Nusle) pobočky *Mahabodhi Society*, dokládá její existenci: „*Československá obec buddhistická* je společností ryze etickou s pevně vytčeným světovým názorem a etikou, vyplývající z tohoto světového náboženství a jejím účelem jest, šířiti a uskutečňovati vše to, co z tohoto názoru a etických směrnic plyne. Proto obrací se hlavně na ony, vrstvy občanstva, již víru v pomyslnou autoritu překonali a jiných směrnic pro mravní soužití společenské nenalezli. K *Mahabodhi Society* připojila se *Československá obec buddhistická* z těch důvodů, že významná tato společnost, jež má své odbočky téměř ve všech zemích světa, sleduje tytéž cíle a nikomu, ani jedincům, ani jednotlivým obcím nebrání ve svobodném vývoji a svobodném stanovení zásad na podkladě učení Buddha“ (Máša, 1923).

Zatímco Rudolf Máša byl téměř zapomenut, Meyrinka citují jak Drtikol, tak i Minařík. Řada současných buddhistů a propagátorů buddhismu v Čechách a na Slovensku přiznávají ovlivnění Drtikolem či Minaříkem, přinejmenším v počátcích svého hledání. Mášovu meditační praxi však nemáme zdokumentovanou. Proto je, pravděpodobně ovšem mylně, za prvního našeho buddhistu pokládán až Leopold Procházka (1879–1944), který však byl pro nedostatek praxe kritizován Patriarchou českého (resp. československého) buddhismu, Františkem Drtikolem (1883–1961). K buddhismu a jeho praxi se také hlásil Květoslav Minařík (1908–1974), jehož lze považovat za Drtikolova žáka, jak ostatně vyplývá z Minaříkovy autobiografické knihy *Kečara* (Minařík, 1997). Procházka, který sám sebe označoval za žáka Paula Dahlkeho (Procházka, 1928), se ve svém odkazu omezil na knižní propagaci buddhismu. Kolem Drtikola a Minaříka vznikali skupinky žáků a přicházeli jednotlivci, kteří po jejich vzoru buddhistickou meditační praxi nejen praktikovali, ale také ji dokázali předávat dále. Tato tradice tak i přes další rozvoj nových buddhistických hnutí a vliv exodu z východu přetrvávala až do současnosti.

Československá buddhistická tradice (prezentovaná především Drtikolem a Minaříkem) rozvíjející se od 20. let 20. století přímo vychází z esoteriky a hermetismu. Od svého počátku je spojena s *Theosofickou společností* a do značné míry vázána na osobnosti a literární zdroje z ní vycházející. Byla spojena s mystickým a jógickým hledáním smyslu života, štěstí či vysvobozením, což jí do značné míry propůjčuje gnostický charakter. Buddhismus v Českých zemích nebyl a dodnes není záležitostí víry, postrádal ve své době náboženské prvky, jak dokládá Bohn: „Třetí obec Bud-

dhova, která vzniká na Západě, nemá v úmyslu pokračovati v teologických a filosofických spekulacích, jimiž se trdí jazykozpytci za pomoci literatury asijských buddhistických škol. Třetí obec nemůže nijak činiti újmy náboženským sdružením, u nás panujícím; obrací se k jednotlivcům, jako to činí mystika, majíc co činiti s podstatou náboženství lásky a milosrdenství, ne se zevními formami“ (Bohn, 1920).

Tento trend můžeme u našich buddhistických společenství sledovat dodnes. Přesto se objevují nové tendence. Náboženský buddhismus se v ČR objevuje až v průběhu 90. let 20. století. K buddhismu *Diamantové cesty* linie Karma Kagjü, registrovaného v roce 2007 jako první oficiální buddhistické společenství v ČR, se hlásilo v roce 2011 celkem 3 484 osob; současně dalších 2 617 osob zvolilo obecný zápis „buddhismus“. V roce 2001 se přihlásilo k buddhismu jako směru 6 817 osob. To by také znamenalo pokles, avšak zde nebyl zohledněn *fenomén Hnutí Jedi*, k nimž se v roce 2011 přihlásilo 15 070 obyvatel ČR. Lze důvodně předpokládat, že počty přívrženců buddhismu nadále porostou. Tomu ostatně napovídá, jak důraz na individuální spiritualitu v buddhismu obsaženu, tak i současná zdravotně hygienická situace.

Literatura

- BOHN, W. 1920. *Buddhism jako ethická kultura a náboženství vykoupení*. Klatovy.
- BOR, D. Ž. 2002. *Bdělost, toť vše. Gustava Meyrinka cesta k nadsmyslnu*. Praha, Trigon.
- CONZE, E. 1997. *Stručné dějiny buddhismu*. Brno, Jota.
- HOLBA, J. 2010. Buddhismus a jeho reflexe v českých zemích mezi první světovou válkou a sametovou revolucí v roce 1989. In Honzík, J. (ed.) *Jednota v rozmanitosti – Buddhismus v České republice*. Praha, Dharma Gaia.
- HOLBA, J. 2014. Fráňa Drtikol – Patriarcha českého buddhismu. In Lípa, J. (ed.) *Učení Fráni Drtikola – Od čakramů k nemyšlení*. Praha, Svět.
- HONZÍK, J. 2014. *Buddhismus na Západě – Česká republika*. Dissertation theses. Praha.
- KALAC, P. 2015. Neznámá „okultní“ korespondence Julia Zeyera s Gustavem Meyrinkem a Karlem Weinfurterem. *Logos*, 107-111.
- KOLMAŠ, J. 1974. Buddhist Studies in Czechoslovakia. *Bulletin of Tibetology*, 5-10.
- LANG, A. 1904. *Buddhismus*. Moravská Ostrava.
- LESNÝ, V. 1927. *Duch Indie*. Praha.
- LESNÝ, V. 1948. *Buddhismus*. Praha.
- LÍPA, J., DOLISTA, J. 2018. Původ Drtikolova (Československého) Buddhismu - The Origin of Drtikol's Buddhism. *Prosopon*, 25, 4, 191-206.
- LOPEZ, D. S. 2001. *Příběh buddhismu: průvodce dějinami buddhismu a jeho učení*. Brno, Barrister & Principal.
- LUŽNÝ, D. 1997. Stručné dějiny buddhismu na Západě. In Conze, E. (ed.) *Stručné dějiny buddhismu*. Brno, Jota.
- MÁŠA, R. 1921. Předmluva. In Strauss, C. T. (ed.) *Buddha a jeho učení*. Nusle.
- MÁŠA, R. 1923. *Monotheismus, pantheismus, buddhismus. Základy a systém mravouky sociální*. Praha.
- MINAŘÍK, K. 1997. *Kéčara – autobiografie mystika*. Praha, Canopus.
- NAKONEČNÝ, M. 1995. *Novodobý český hermetismus*. Praha, Vodnář.
- PROCHÁZKA, L. 1928. *O vědomém jevu osobnostním*. Plzeň.
- SANITRÁK, J. 2008. Cesty české theosofie. *Dingir*, 11, 1, 14-16.

- SCHEUFLER, J. 1992. František Drtikol a jeho doba. *Cesta*, 7. [Online] [cit 2020-02-01].
Dostupné z: <http://arahat.unas.cz/cs/texts/scheufler_fd_cs.pdf>
- ŠTAMPACH, O. I. 1998. Buddhismus v českých zemích. *Dingir*, 1, 4, 11-15.
- ŠTAMPACH, O. I. 2004. Hermetismus. *Dingir*, 7, 3, 84-87.
- ŠTAMPACH, O. I. 2008. *Přehled religionistiky*. Praha, Portál.
- TRÁVNÍČEK, Z. 2002. *Leopold Procházka – první český buddhista*. Brno, Masarykova Univerzita.
- VOJTÍŠEK, Z. 1998. *Netradiční náboženství u nás*. Praha, Dingir.
- WEINFURTER, K. 1933. *Paměti okultisty*. J. R. Vilímek, Praha.

The Origin of Czechoslovak Buddhism

Summary

This work deals with the Origin of Czechoslovak Buddhism, its first mentions and its first practices in the Czech Crown Lands in The Austro-Hungarian monarchy, with mostly influence of German language area.

The article aims to state historical facts, such as the origin of Buddhism in the Czech Republic. From *Theosophical Society*, but also because of today's little known or forgotten either contemporary or newly discovered sources, to show what Buddhism was like in its early phases, in the Czech Crown Lands. The authors used a thorough study of literature on a particular time period and sources that the first Czech-Buddhist had to look for. Sources that are largely overlooked by contemporary scientists. The academic focus of the authors is not limited to philosophy, bioethics, religious studies and religious geography only. Rather it also a personal handover in an uninterrupted series of one of the authors of this article, served to clarify the period regarding the first Czechoslovak Buddhists.

At the Population and Housing Census, 6 817 people claimed Buddhism in the Czech Republic in 2001 and 6 101 in 2011. However, this did not take into account the *phenomenon of the Jedi Movement*, to which 15 070 inhabitants of the Czech Republic applied in 2011, which probably had an impact on the number of Buddhists entered, as they were recruited by the *Jedi Movement* supporters. Recall that the Czech Republic has only a slightly increasing population of about 10.5 million inhabitants. Currently, two Buddhist religious societies (out of a total of 41) are registered in the Czech Republic – Diamond Way Buddhism in 2007 and Theravada Buddhism in 2018.

It is gaining popularity in post-revolutionary Czechoslovakia not only because of its long tradition, but also thanks to the support of President Václav Havel. Buddhism has always been a matter primarily for intellectuals.

Although the first mention of Buddhism in our country can be found in the Middle Ages and in the 19th century in the scientific work of František Čupra and other Orientalists, Buddhism requires and is literally conditional on its own efforts to achieve salvation – nirvana – effort beyond study or romantic interest. The first practitioner to do this was Gustav Meyer (later Meyrink) as part of *Theosophical Society* founded in 1891 in Prague. Later, however, it deviated from Buddhism and returned to him only in time.

Czechoslovak Buddhism itself was that time based on Theosophy, Hermeticism, Yoga and *Vajrayana*. Gustav Meyrink wrote to Julius Zeyer in 1893: "I, too, worked through spirit to esoteric Buddhism. And in any case, I became acquainted,

which makes it clear to all of us, that more pearls can be found there than anywhere else ...” (Kalač, 2015).

Weinfurter illustrates the focus of the *Theosophical Society* on Buddhism, in his book of memoirs this way: “Instead of Christianity it promoted Blavatsky Buddhism, which has therefore spread quite widely in the West...” (Weinfurter, 1933).

Lesný adds to the topic: “But the foundations of *Theosophical Society* are not built on ancient Buddhism. Helena Blavatsky claimed that only initiates know true Buddhism, as a secret doctrine. In her writings, she drew mainly from later Buddhism and therefore the teachings have a theosophical, mystic-occult character...” (Lesný, 1927).

This is evidenced by the influence of Hermeticism on the beginnings of Buddhism in Czechoslovakia, but also that our Buddhism directly based on Hermeticism (esotericism) and its roots, despite the protest of Rudolf Máša (Máša, 1921) or Leopold Procházka, they are in that Meyrink’s “esoteric Buddhism”. Lesný (1948) states: “Vajrayana was considered a secret teaching and fit only for a narrow circle of initiates”. And the theosophy that brought this form of Buddhism is often classified as Hermeticism (Štampach, 2004). Vajrayana is the esoteric Buddhism.

Rudolf Máša (1880–1954), who was a member of *The Mahabodhi Society* branch of the Czechoslovak Buddhist Community (based in Oldřichov 5, Prague – Nusle in 1923), states: “The Czechoslovak Buddhist Community is a purely ethical society with a firm from this world and its purpose is to disseminate and carry out all that follows from this view and ethical guidelines. That is why they turn to them, the strata of citizenship, who have overcome their belief in imaginary authority and have not found other guidelines for social moral coexistence. The Czechoslovak Buddhist Community joined *The Mahabodhi Society* for the reason that this important society, which has branches in almost all countries of the world, pursues the same goals and does not prevent anyone, neither individuals nor individual municipalities, from developing freely and establishing principles based on learning of the Buddha” (Máša, 1923).

While Rudolf Máša was almost forgotten, Meyrink cites both Drtikol and Minařík. Many contemporary Buddhists and promoters of Buddhism in the Czech Republic and Slovakia admit to being influenced by Drtikol or Minařík, at least at the beginning of their search. However, we do not have Máša’s meditation practice documented. Therefore, probably, but mistakenly, the first of our Buddhist is considered to Dr. Ing. Leopold Procházka (1879–1944), who however was criticized for lack of practice by the patriarch of Czech (or Czechoslovak) Buddhism, František Drtikol (1883–1961). Květoslav Minařík (1908–1974), who can be considered as a student of Drtikol as well as is evident from Minařík’s autobiographical book *Kečara* (Minařík, 1997), also claimed Buddhism and his practice. The Walk, which he called himself a pupil of Paul Dahlke (Procházka, 1928), in his legacy confined himself to the book promotion of Buddhism. Around Drtikol and Minařík there were groups of pupils and individuals came, who, in their fashion, not only practiced Buddhist meditation practice, but also managed to pass it on. Thus, despite the further development of new Buddhist movements and the influence of the exodus from the East, this tradition has persisted to the present day.